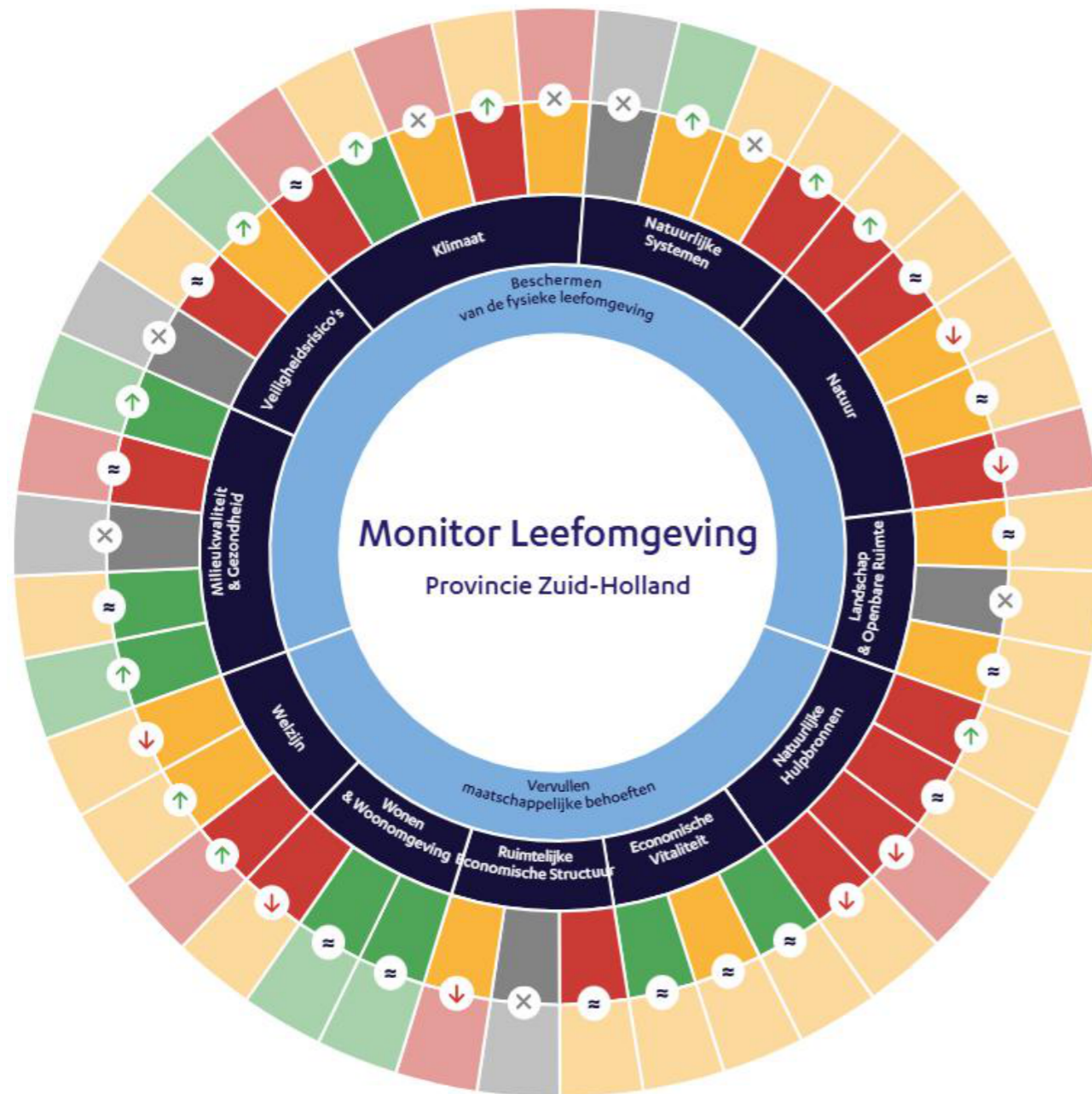
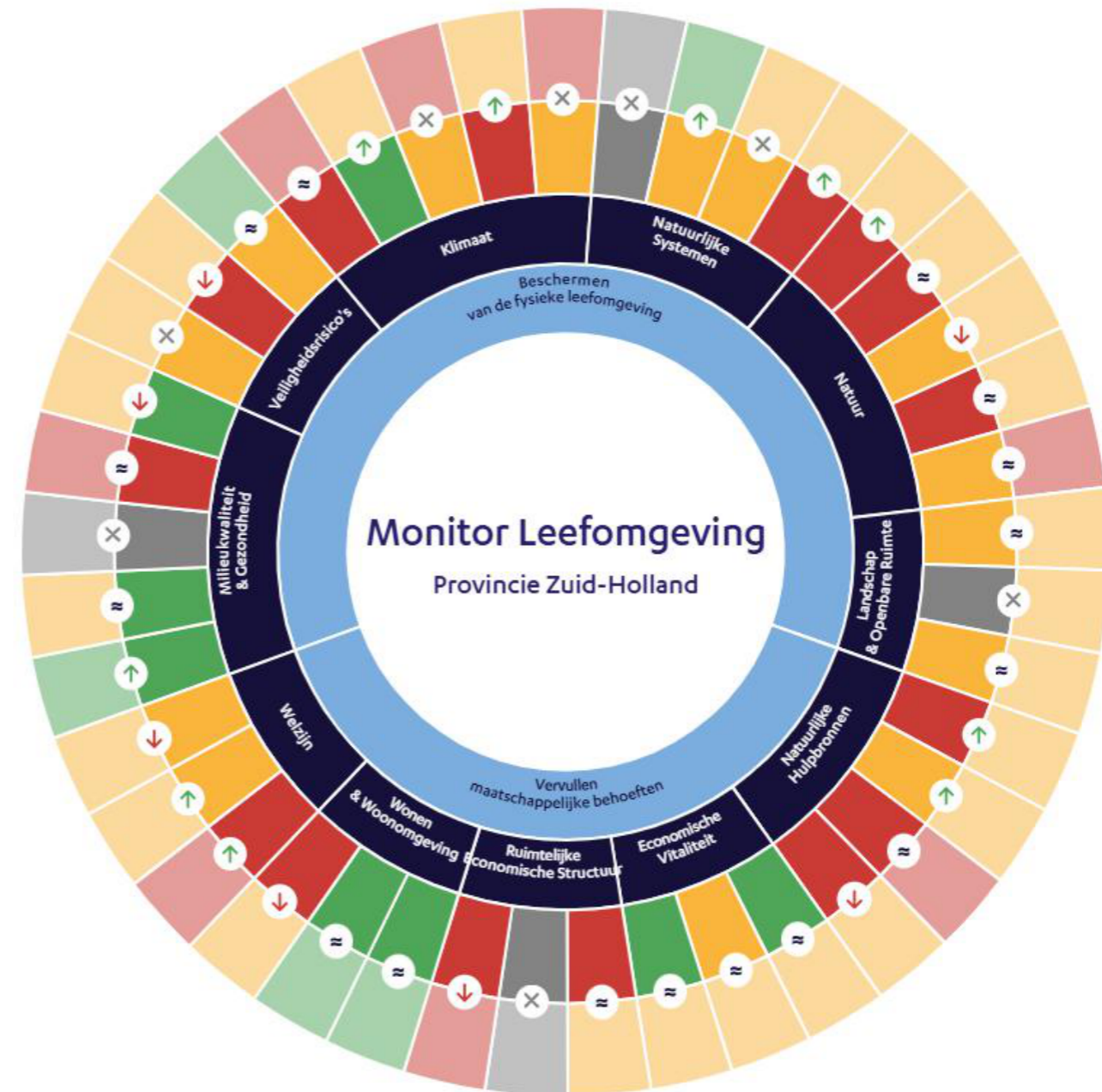

Overzicht Monitor Leefomgeving Zuid-Holland in 2025 en 2026

Monitor Leefomgeving in 2025

Monitor Leefomgeving in 2026

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Geactualiseerde indicatoren (o.b.v. nieuwe data) met wijziging kleurscore

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Capaciteit elektriciteitsnetwerk Zuid-Holland	Oranje	↓	Rood	Rood	↓	Rood	<ul style="list-style-type: none"> - Bij een doorsnee postcode 5-gebied in Zuid-Holland is sprake van 'tekort aan capaciteit met wachtrij' voor invoeding en/of afname. Dat betekent dat er op veel plekken geen capaciteit kan worden toegewezen bij een aanvraag tot er nieuwe capaciteit vrijkomt. Dat gebeurt mogelijk na onderzoek of realisatie van nieuwe elektriciteitsinfrastructuur. Op veel plekken is er sprake van (risico op) structurele congestie. De grootste capaciteitsproblemen in Zuid-Holland zijn voor afname van stroom. Dit speelt zowel op het landelijke infrastructuurnetwerk (Tennet) als bij de regionale netbeheerders. - In steeds meer gebieden in Zuid-Holland is een wachtrij voor aansluiting door de netbeheerder. Dat ligt wisselend aan transportschaarste bij TenneT of de regionale netbeheerders. - Schaarste aan transportcapaciteit gaan de komende jaren naar verwachting toenemen. De projecten die nieuwe capaciteit zullen vrijmaken worden veelal pas over een aantal jaren gerealiseerd, maar kunnen wel tot grote verandering leiden van de situatie. Naarmate slimme oplossingen achter de aansluiting goedkoper en meer gestandaardiseerd toegepast kunnen worden zal de maatschappelijke impact van transporttekorten afnemen.
Duurzame Mobiliteit	Rood	↓	Rood	Rood	≈	Rood	<ul style="list-style-type: none"> - De totale CO2 uitstoot van mobiliteit in de Provincie Zuid-Holland was in 2024 5,1 Mton. De beperkte afname t.o.v. 1990 komt doordat ondanks dat vervoersvormen energiezuiniger zijn geworden, er meer mensen en voertuigen zijn bijgekomen, in totaal meer kilometers worden afgelegd en voertuigen gemiddeld groter worden. Omdat we een reductiedoelstelling hebben, kleurt de indicator in de huidige situatie rood. - De totale CO2 uitstoot van mobiliteit is lichtelijk afgenomen in 2024. Omdat het doel is om de uitstoot met 55% te reduceren laat de 3 jaar trend zodoende een negatieve ontwikkeling zien. - De totale CO2 uitstoot van mobiliteit in de Provincie Zuid-Holland was in 2024 5,1 Mton. De beperkte afname in 2024 t.o.v. 1990 komt doordat ondanks dat vervoersvormen energiezuiniger zijn geworden er meer mensen zijn en meer voertuigen en deze gemiddeld groter worden. Momenteel worden steeds meer volledige elektrische auto's in gebruik genomen en vanaf 2035 worden benzine voertuigen vanuit EU-regelgeving met 90% verminderd. Ook voor goederenvervoer komen steeds meer zero-emissie voertuigen beschikbaar en/of duurzamere energievormen. Desondanks is de verwachting dat de CO2-emissie niet snel genoeg zal dalen om de doelen voor 2030 te halen.
Luchtkwaliteit – ruimtelijk verdeelde waarden NOx en PM10	Groen	↑	Groen	Groen	↓	Oranje	<ul style="list-style-type: none"> - In het provinciaal beleid zijn de WHO advieswaarden benoemd als streefwaarden. Omdat de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke eisen, is voor de indicator in de huidige situatie een groene kleurscore toegepast. - De ontwikkeling van luchtkwaliteit volgt twee lijnen. Enerzijds is de ontwikkeling dat voor luchtkwaliteit in de afgelopen drie jaar de concentraties fijn stof en stikstofoxiden afnamen. Dit is een positieve ontwikkeling en deze trend zet zich voort. Anderzijds is het de verwachting dat er vanwege nieuw aankomende wetgeving waarin aangescherpte grenswaarden zullen gelden, per 2030 nieuwe knelpunten zullen optreden. Daarom wordt er ondanks een afname van luchtverontreinigende stoffen gesproken van een negatieve ontwikkeling. - Op basis van voorgenomen beleid onder het SLA heeft het RIVM berekend dat in 2030 de nieuwe grenswaarden voor fijnstof bereikt zullen worden. Voor de nieuwe grenswaarden voor stikstofdioxide is het echter de verwachting dat er knelpunten zullen optreden. Met name in de binnensteden.
Omgevingsveiligheid: aantal personen in brand- en/of explosieaandachtsgebieden	Grijs	×	Grijs	Oranje	×	Oranje	<ul style="list-style-type: none"> - Gebaseerd op berekeningen met de BAG-populatieservice (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) bevinden zich in de provincie Zuid-Holland overdag 1.189.225 personen (21,3%) in een brand- of explosieaandachtsgebied. 's Nachts zijn dat 778.503 personen (15,9%). - De gegevens van deze indicator worden sinds 2024 bijgehouden. Van 2024 naar 2025 nam het aantal mensen in een brand en/of explosieaandachtsgebied af met 44.477 overdag en 36.753 's nachts. Daarmee bevinden minder mensen zich in een aandachtsgebied dan vorig jaar. Omdat er nog maar twee jaar data beschikbaar is, kan er nog geen duidelijke trend worden vastgesteld. - De provincie zet zich in om de ruimte zo veilig mogelijk te gebruiken, bijvoorbeeld door huizen op afstand van risicobronnen te bouwen waar dat kan. Tegelijkertijd is er veel vraag naar nieuwe woningen in Zuid-Holland. Omdat de beschikbare ruimte beperkt is en er veel industriegebieden en transportroutes voor gevaarlijke stoffen zijn, komen ook nieuwe woningen en andere gebouwen in aandachtsgebieden. Hierbij worden andere beschermende maatregelen genomen, zodat mensen in de gebouwen veilig blijven. De verwachting is wel dat het aantal mensen in een brand- of explosieaandachtsgebied de komende jaren niet sterk zal toenemen.
Soortenontwikkeling	Oranje	≈	Oranje	Rood	≈	Oranje	<ul style="list-style-type: none"> - Omdat het CBS de trend voor de afgelopen 12 jaar beoordeelt als matige afname, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood. - Op korte termijn zal de indicator waarschijnlijk stabiel blijven. De ambitie is echter dat alle soorten in een gunstige staat van instandhouding komen en daarvoor is een positieve (en niet slechts een stabiele) trend nodig. De 225 soorten zijn een mix van soorten waarvan aannemelijk is dat ze stabiel blijven of toenemen en soorten die waarschijnlijk nog verder afnemen. Om die reden wordt voor de langjarige ontwikkeling uitgegaan van de kleurscore oranje.
Stikstofoverschrijding gebieden	Rood	↓	Rood	Oranje	≈	Rood	<ul style="list-style-type: none"> - Momenteel voldoen 11 van de 13 stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden aan de eis dat 74% van het areaal van de stikstofgevoelige habitattypen onder de KDW zit. Daarmee kleurt de indicator dus oranje.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

						<ul style="list-style-type: none"> - Ondanks een vermindering van de stikstofdepositie wordt er onvoldoende vooruitgang geboekt. Daarmee kleurt de indicator oranje. - Om alle Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden ten minste 74% onbelast te krijgen, zijn er maatregelen van buiten de provincie nodig. De langjarige ontwikkeling is dus afhankelijk van beleid van buiten de provincie. Daarom is er ook gekeken naar ontwikkelingen op (inter)nationaal beleid. Ondanks vastgesteld en voorgenomen beleid om de stikstofemissies te laten doen dalen, blijkt uit onderzoek van het RIVM, CPB en PBL dat de maatregelen ontoereikend zijn om de gestelde doelen te bereiken. Daarmee kleurt de indicator dus rood.
Verkeersslachtoffers		≈			↓	<ul style="list-style-type: none"> - In 2024 lag het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland op 107. Het aantal doden lag daarmee op 86,3% van het landelijk gemiddelde gerelateerd aan reizigerskilometers. De indicator kleurt daarmee in de huidige situatie rood. Noot: het aantal reizigerskilometers voor Zuid-Holland voor 2024 is nog niet beschikbaar. Op het moment van schrijven heeft het CBS alleen de landelijke cijfers gepubliceerd. In 2024 is landelijk het aantal autoreizigerskilometers afgenomen van 136,1 naar 133,7. Om de indicator te berekenen is de procentuele daling ook op de reizigerskilometrage van Zuid-Holland toegepast. - De afgelopen jaren laat het aantal dodelijke verkeersslachtoffers een negatieve ontwikkeling zien. Van jaar tot jaar fluctueren de aantallen. Tot 2016 was er sprake van een gestage daling in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers. Sinds 2016 fluctueert dit aantal en de laatste jaren is er sprake van een stijging in het aantal slachtoffers. Het aantal verkeersdoden is de afgelopen jaren gestegen. - De trend van de laatste jaren is stijgende, zowel wat dodelijke slachtoffers als (zwaar)gewonden betreft. Het verkeer verandert. Met name in de stad wordt het drukker op de fietspaden. De opkomst van nieuwe voertuigen zoals e-bakfietsen, fatbikes, e-stepjes en speed-pedelecs zijn oorzaken van het drukker worden en brengen ook grotere snelheidsverschillen met zich mee met meer en zwaardere ongevallen tot gevolg. Daarbij zien we ook dat onverantwoord gedrag (bijvoorbeeld gebruik van alcohol en andere middelen) hardnekkige problemen blijven. Daarnaast vallen een tweetal groepen op. De oudere mannelijke fietser vormt 10% van alle verkeersdoden in Zuid-Holland, en de jongere automobilist is bij veel ongevallen met verkeersdoden- en gewonden betrokken. Zowel als bestuurder als passagier. Opvallend is het aandeel van de ongevallen dat in de avond en nacht plaatsvinden. De indicator geeft een beeld van verkeers(on)veiligheid in de hele provincie. Maar het verbeteren van de verkeersveiligheid doet de provincie niet alleen maar in samenwerking met vele partijen. Naast de provincie Zuid-Holland werken medeoverheden zoals Rijk, de MRDH en gemeenten, politie en maatschappelijke partners zoals de ANWB allen aan de uiteindelijke ambitie van 0 verkeersslachtoffers in 2050.
Waterveiligheid		↑			≈	<ul style="list-style-type: none"> - In heel Zuid-Holland voldoet momenteel 1562 kilometer van de regionale keringen aan de veiligheidsnorm. Dat is 70% van de totale lengte aan regionale keringen. Het percentage van regionale keringen dat voldoet aan de veiligheidsnorm valt tussen de 60% en 90%. De indicator score kleurt daarom in de huidige situatie oranje. - In 2024 zijn de regionale keringen volledig opnieuw getoetst. Enkele waterschappen hebben een forse opgave waardoor alles verbeteren in 2030 niet meer realistisch is. In 2026 worden de afspraken herzien voor alle waterschappen. Daarna volgt weer monitoring van de trend en kan gevolgd worden of de waterschappen op koers liggen om de afspraken te halen.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Geactualiseerde indicatoren (o.b.v. nieuwe data) zonder wijziging kleurscore

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Beweegvriendelijke leefomgeving	Green	↑	Green	Green	↑	Green	Het gewogen gemiddelde van de deelindicatoren Sport en speelplekken en Groen en blauw komt voor de provincie als geheel uit op 77,4. Daarmee komt de kleurscore uit op groen. Er is de afgelopen jaren een positieve trend te zien. Mede gezien deze positieve trend, zal de totaalscore voor Zuid-Holland bij ongewijzigd beleid naar verwachting de komende decennia op groen blijven uitkomen.
Cultuurhistorie (Erfgoed)	Yellow	≈	Yellow	Yellow	≈	Yellow	Het 'Restauratievolume' bedroeg in 2025 12,5 % van de totale voorraad. Dat is hoger dan het streefpercentage van 10%. Zodoende is de score 'oranje'. Provincie Zuid-Holland scoort overigens bovengemiddeld goed ten opzichte van andere provincies, door de extra provinciale impuls van € 2,2 miljoen voor restauratie van rijksmonumenten in 2024.
Duurzame energieopwekking	Red	↑	Yellow	Red	↑	Yellow	<ul style="list-style-type: none"> - Het aandeel hernieuwbare energiegebruik t.o.v. het totale energiegebruik in de Provincie Zuid-Holland is gestegen van 7,5% in 2021 naar 9,9% in 2024. De 4 jaar trend laat zodoende een positieve ontwikkeling zien. - Het aandeel DE groeit al jaren gestaag, maar is lager dan het aandeel in Nederland (17% in 2023) en ook ruim lager dan het doel voor Nederland voor 2020 (14%). De sterke stijging van het aandeel duurzame energie tussen 2021-2022 was deels te verklaren door een afname van het energiegebruik met 15% in 2022. - Gezien de wisselende ontwikkelingen, en het feit dat we vooralsnog in Zuid-Holland achterlopen ten opzicht van het landelijke doel, is het vooralsnog de vraag of we de doelstelling op termijn gaan halen.
Eerlijke energietransitie	Red	↑	Red	Red	↑	Red	Volgens de meest recente cijfers (2023) kunnen 12,6% van de inwoners van Zuid-Holland geen investering doen om de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren. In 2019 hadden 21,3% van de inwoners van Zuid-Holland geen investeringsmogelijkheden om de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren. Dit percentage is afgenomen naar 12,6% in 2022, en zo gebleven in 2023.
Energiegebruik	Green	≈	Green	Green	≈	Green	<ul style="list-style-type: none"> - In de provincie Zuid-Holland is het totale energiegebruik tussen 2022-2024 gestegen met zo'n 5% van 342 PJ naar 350 PJ. De jaarlijkse doelstelling is om 0.8% energiegebruik te besparen sinds 2019 (416 PJ) en wordt daarom ruimschoots gehaald. - De 3 jaar trend van het totale energiegebruik in de provincie Zuid-Holland is gedaald van 342 PJ in 2022 naar 350 PJ in 2024. De Corona lock-down en post Corona opening van de economie effecten spelen hier een belangrijke rol in de trendcijfers van 2020 en 2021. Ook is 2022 een bijzonder jaar door de Russische inval in Oekraïne waardoor energieprijfstijgingen aanzetten tot flinke besparingen in het energiegebruik. Maar in 2024 is het energiegebruik gestegen tot 350 PJ. - Op basis van een jaarlijkse afname van 0,8% p/jr van het totale PZH energiegebruik zou in 2050 het gebruik maximaal 328 PJ (of 22% daling sinds 2019) mogen bedragen. Sinds 2019 is het energiegebruik echter al gedaald met 66 PJ (of 16%). De ontwikkelrichting voor het langjarig perspectief kleurt vooralsnog oranje vanwege het energiegebruik in de atypische jaren 2020-2022 (Corona, Russische inval in Oekraïne). In 2024 is het energiegebruik gestegen met 3% t.o.v. 2023. Het EU energiegebruik doel is gedefinieerd op nationaal niveau. Er zijn geen specifieke provinciale of RES doelen afgesproken voor energiegebruik. Daarmee is de ambitie per regio en de totale ambitie voor de provincie Zuid-Holland nog niet formeel vastgesteld.
Grondstoffen gebruik	Red	↓	Yellow	Red	↓	Yellow	Uit de provinciale monitor Circulair Zuid-Holland 2025 blijkt dat de grondstofvoetdruk (RMC, alle grondstoffen voor winning, productie en distributie van voedsel en producten die in Zuid-Holland gebruikt en verbruikt worden) tussen 2015 en 2023 is toegenomen en niet gedaald. Daarom is de indicator op rood gezet.
Kwaliteit habitattypen in Natura 2000 gebied	Red	↑	Yellow	Red	↑	Yellow	<ul style="list-style-type: none"> - Nog slechts een klein aandeel van het oppervlak habitattypen in Zuid-Holland heeft een goede kwaliteit. Veel habitattypen zijn gevoelig voor stikstofdepositie en niet in een gunstige staat. Niet-stikstofgevoelige habitattypen scoren overwegend wel goed. Omdat circa een kwart het totale oppervlak habitat in de N2000-gebieden van goede kwaliteit is, en daarmee onder de 60% ligt, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood. - Vanwege het omvangrijke pakket aan natuurherstelmaatregelen verwachten we een positieve ontwikkeling van de kwaliteit.
Kwaliteit leefgebied/ populatiegrootte vogel- en habitatrictlijn-soorten in N2000 gebied	Red	≈	Yellow	Red	≈	Yellow	<ul style="list-style-type: none"> - Op dit moment verkeert een klein aantal van de soorten in een gunstige staat van instandhouding. Omdat het minder is dan 60% van de soorten in alle N2000-gebieden, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood. - De verwachte langjarige ontwikkeling is moeilijk te voorspellen, het gaat om doelsoorten met diverse behoeften en knelpunten. Sommige soorten zullen profiteren van maatregelen in het kader van stikstofdepositie maar voor veel andere soorten is dit niet beperkend. Aangezien bij veel soorten juist toename is gewenst, wordt een score oranje daarom minimaal van toepassing geacht.
Kwaliteit NNN	Yellow	↓	Yellow	Yellow	↓	Yellow	<ul style="list-style-type: none"> - Een betrekkelijk groot aandeel van de beoordeelde gebieden heeft een goede kwaliteit. Er zijn echter wel grote verschillen tussen verschillende beheertypen, waarbij sommige beheertypen met een groot oppervlak goed scoren en daarmee de indicator positief beïnvloeden. Kwetsbare beheertypen met een kleiner oppervlak scoren gemiddeld minder goed. Omdat gemiddeld 66% van de beoordeelde NNN-gebieden 'hoog' scoort op kwaliteit, en daarmee tussen de 60% en 90% ligt, kleurt de indicator voor de huidige situatie oranje. - Er zijn sinds de vorige beoordeling van de indicator nieuwe kwaliteitsbeoordelingen van natuurgebieden afgerond. Daarnaast zijn eerder beoordeelde gebieden opnieuw beoordeeld. Daardoor is er nu een beter, meer volledig en actueel beeld van het percentage met hoge kwaliteit. Dit valt lager uit dan bij de vorige beoordeling.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

						<ul style="list-style-type: none"> - Op langere termijn kunnen de realisatie van het NNN en maatregelen om stikstofdepositie tegen te gaan een positief effect hebben. Ook betere waterkwaliteit en hogere waterpeilen zullen – mits gerealiseerd – een gunstig effect hebben. Vanwege onzekerheid in het behalen van de doelstelling wordt vooralsnog uitgegaan van kleurscore oranje.
Leefbaarheid		↑			↑	<ul style="list-style-type: none"> - Momenteel woont in Zuid-Holland 77,5% van de inwoners in buurten vallend in de klassen Uitstekend, Ruim voldoende, Zeer goed of goed. Omdat dit tussen de 77% en 95% van allen inwoners van Zuid-Holland zit, komt de kleurscore uit op oranje. - Over het algemeen is te zien dat ten opzichte van alle peiljaren de leefbaarheidssituatie zich in positieve zin ontwikkelt. - Ondanks de positieve ontwikkeling in de leefbaarheidssituatie is het niet zeker dat in de toekomst in Zuid-Holland meer dan 95% van de inwoners wonen in buurten vallend in de klassen Uitstekend, Ruim voldoende, Zeer goed of goed.
Nabijheid voorzieningen		≈			≈	<ul style="list-style-type: none"> - In 2023 was het gemiddeld gewogen score nabijheid van voorzieningen in Zuid-Holland 27,0 (in punten) tegenover een landelijk gewogen gemiddelde score van 24,5 (in punten). Omdat het scoringspercentage meer dan 3% hoger is ten opzichte van het landelijk gemiddelde kleurt de indicator in de huidige situatie groen. - Wanneer we de ontwikkelingen tussen 2010 en 2022 in het scoringspercentage in Zuid-Holland tegenover het landelijk gemiddelde bekijken, is de ontwikkeling als neutraal te kwalificeren. - Naar verwachting zal ook in de toekomst de verhouding tussen de percentages in Zuid-Holland en landelijk niet aanzienlijk veranderen.
Samenstelling woningvoorraad		↓			↓	<p>De sociale huurvoorraad in Zuid-Holland schommelde de afgelopen drie jaren en het deel daalt van 28,7 procent eind 2020 naar 28,5 procent eind 2022, waarmee sprake is van een negatieve ontwikkeling. Bij alle woondealregio is een kleine daling te zien. Veranderingen in de voorraad gaan meestal heel geleidelijk.</p>
Tevredenheid Woonomgeving		≈			≈	<ul style="list-style-type: none"> - In het meetjaar 2024 is 80 procent van de bewoners in Zuid-Holland (zeer) tevreden met de woonomgeving. De situatie per regio verschilt wel. In drie regio's ligt dit deel boven de 80 procent en in twee regio's tussen de 70 en 80 procent. - In het meetjaar 2021 was ook 80 procent van de bewoners in Zuid-Holland (zeer) tevreden met de woonomgeving. Daarmee is het beeld stabiel voor de provincie als geheel. Voor de regio Haaglanden geldt dat de tevredenheid tussen 2021 en 2024 is afgenomen van 81 procent naar 77 procent.
Uitstoot broeikasgassen		≈			≈	<ul style="list-style-type: none"> - De totale CO2 uitstoot van de Provincie Zuid-Holland was in 2024 34,1 Mton. De industrie (42%) en de elektriciteitssector (22%) zijn de belangrijkste CO2 uitstoot sectoren. - De CO2 emissies in de Provincie Zuid-Holland zijn gedaald van 38,2 Mton in 2022 naar 34,1 Mton in 2024. De trend van de laatste 3 jaar is dus dalend. - De lange termijn 2030 verwachting is dat de CO2 uitstoot zal dalen in PZH onder invloed van het te behalen 2030 doel van 55%. De twee belangrijkste sectoren met CO2 uitstoot in Zuid Holland zijn de Energie/Electriciteit sector en de Industrie. De huidige 2 steenkool gestookte elektriciteitscentrales zullen voor 2030 sluiten en voorgenomen industriële CO2 reductiemaatregelen zijn voorzien om aan de doelstelling te voldoen. Vanwege onzekerheid en het aanscherpen van de doelstelling naar 55% kleurt de indicator voor de langjarige ontwikkeling vooralsnog oranje.
Werkloosheidspercentage		≈			≈	<ul style="list-style-type: none"> - Het werkloosheidspercentage van Zuid-Holland is momenteel 4,3%. Het werkloosheidspercentage ligt daarmee tussen de wenselijke 2,5% en 5%. Wel moet er benoemd worden dat er nog steeds te weinig werkzoekenden zijn voor de openstaande vacatures in Zuid-Holland. Volgens de Spanningsindicator Arbeidsmarkt (UWV) was er in Q3 2025 sprake van een krappe tot zeer krappe arbeidsmarkt in Zuid-Holland. Ondanks het gewenste werkloosheidspercentage is er dus sprake van krapte op de arbeidsmarkt. - De laatste 3 jaar is het werkloosheidspercentage van Zuid-Holland toegenomen van 3,7% naar 4,3%. Deze Zuid-Hollandse werkloosheidstrend correleert met de landelijke trend. Alhoewel het werkloosheidspercentage de laatste drie jaar is toegenomen, is er nog steeds sprake van een krappe tot zeer krappe arbeidsmarkt in Zuid-Holland. Daarom is deze marker oranje.
Woningbouw		↓			↓	<ul style="list-style-type: none"> - De gerealiseerde bruto nieuwbouw blijft achterlopen bij de met het Rijk afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw. De gerealiseerde bruto nieuwbouw in Zuid-Holland bedroeg in 2025 40,4 procent van de voor dat jaar afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw op basis van de Regionale Realisatieagenda's (RRA's) uit 2024. - In de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025 zakt op provinciaal niveau het deel gerealiseerde bruto nieuwbouw vergeleken met de in 2024 afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw van 86,4 naar 40,4 procent in 2025

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Niet geactualiseerde indicatoren (geen nieuwe data beschikbaar)

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Bedrijventerreinenvoorraadontwikkeling	Red	≈	Yellow	Red	≈	Yellow	Voor specifieke toelichtingen op de wijzigingen binnen de indicatoren wordt verwezen naar de online digitale raadpleegomgeving: https://monitorleefomgeving.zuid-holland.nl/ .
CO2(-equivalenten) uitstoot veenoxidatie	Red	≈	Red	Red	≈	Red	
Geluid – berekend geluid langs provinciale wegen	Green	≈	Yellow	Green	≈	Yellow	
Grondwater	Yellow	↑	Green	Yellow	↑	Green	
Hittestress	Yellow	×	Red	Yellow	×	Red	
Innovatie Zuid-Holland	Green	≈	Yellow	Green	≈	Yellow	
Levensverwachting in goed ervaren gezondheid	Red	≈	Red	Red	≈	Red	
Licht	Yellow	×	Yellow	Yellow	×	Yellow	
Ondernemersvertrouwen	Yellow	≈	Yellow	Yellow	≈	Yellow	
Oppervlaktewater	Red	↑	Yellow	Red	↑	Yellow	
Wateroverlast	Yellow	×	Red	Yellow	×	Red	

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Indicatoren nog in ontwikkeling

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Bereikbaarheid weg, spoor, water en fiets		x			x		Momenteel wordt er vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uitwerking gegeven aan het kabinetsstandpunt 'Bereikbaarheid op Peil', waarbij een regionale uitsplitsing wordt gemaakt van de bereikbaarheid van een aantal voorzieningen en banen. Vorig jaar is bij de actualisatie van de monitor leefomgeving 2025 aangegeven om te bekijken of aangesloten kan worden bij deze uitwerking vanuit het ministerie. Op de peildatum van de monitor leefomgeving is de informatie vanuit Bereikbaarheid op Peil nog niet voldoende beschikbaar. Dit maakt het nog niet mogelijk om voor nu een volledige indicator ontwikkeld te hebben. Wel kan op basis van de beschikbare informatie een eerste inzicht worden geboden hoe het er in Zuid-Holland voor staat met betrekking tot de bereikbaarheid van de genoemde voorzieningen. De informatie vanuit het ministerie kijkt naar de bereikbaarheid van 8 voorzieningen met 4 verschillende modaliteiten. Als we daar combinaties van maken blijkt dat in ruim 78% van deze combinaties de bereikbaarheid in Zuid-Holland beter scoort dan het landelijke gemiddelde. Hierbij moeten echter wel kanttekeningen gemaakt worden: - Dit is een beeld over de totale provincie, tussen regio's in Zuid-Holland kunnen (grote) verschillen zijn.
Bodem en ondergrond (3D-ordening)		x			x		<ul style="list-style-type: none"> - Beoogd wordt om de indicator Bodem en ondergrond (3D-ordening) op te bouwen vanuit de zeven bodemthema's: Bodemdaling, Ecologie, Energie, Identiteit, Ondergrondse Infrastructuur, Voorraden en Water, en in hoeverre gemeenten invulling geven aan aan de 3D-ordening lagenbenadering. - De indicator wordt dan opgebouwd vanuit een beeld per gemeente in hoeverre: <ul style="list-style-type: none"> o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen worden uitgewerkt (groene score) o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen alleen worden benoemd (oranje score) o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen niet aanwezig zijn (rode score) - Voor een score voor de provincie als totaal kan dan gekeken worden naar het percentage gemeenten dat een groene score heeft. - De indicator moet nog nader worden uitgewerkt en over de monitoring van de gemeentelijke plannen dienen nog afspraken gemaakt te worden.
Duurzame Landbouw		≈			↑		<ul style="list-style-type: none"> - Met voorgenomen provinciaal beleid wordt het verder bebouwen van land voor stedelijke functies beperkt, waardoor de afname hiervan wordt geremd. De tegenstellingen tussen landbouw en natuur lijken de afgelopen jaren wel toegenomen. Tegelijkertijd zien we ook een toenemende aandacht voor natuurinclusieve en biologische landbouw en neemt de steun voor maatregelen die nodig zijn om natuur- en klimaatdoelen te halen toe. - De provincie Zuid-Holland heeft beleid ontwikkeld waarmee de onbebouwde ruimte in Zuid-Holland beter wordt beschermd tegen verdere bebouwing. De intentie van dit beleid is om hiermee de trend die leidt tot afname van land dat geschikt is voor landbouw, natuur, recreatie en wateropgaven, te keren. Daarnaast zien we toenemende aandacht voor een meer natuurinclusieve landbouw en zijn financiële middelen beschikbaar voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer.
Fysieke Landschapkenmerken		x			x		<ul style="list-style-type: none"> - Bedacht was om voor de indicator aan te sluiten bij de landelijke Monitor Landschap. - Sinds recent is vanuit deze Monitor Landschap wel data over de ontwikkelingen beschikbaar. De beschikbare data brengt de ontwikkelingen echter op een algemeen abstractieniveau feitelijk in beeld. (De openheid is toegenomen binnen 500x500m gridcel). Dit feitelijke beeld verdient nog verdere vertaling en combinatie met aanvullend beschikbaar te krijgen data per gebiedsprofiel om de ontwikkeling van de landschapkenmerken afdoende te kunnen beoordelen. De ontwikkeling hiervan loopt nog steeds.
Geur		x			x		<ul style="list-style-type: none"> - Indicator is naar aanleiding van het advies van de commissie m.e.r. op verzoek van PS aan de monitor leefomgeving toegevoegd. - Er is slechts in beperkte mate data beschikbaar in het juiste format. Daarnaast is de data over geurhinder niet uniform over de verschillende GGD-regio's. Het is daarom vooralsnog niet mogelijk gebleken om een gedegen datagedragen uitspraak te doen over de huidige situatie voor geur voor de hele provincie.
Waardering van het landschap		x			x		<ul style="list-style-type: none"> - In 2006 is een enquête gehouden onder 4500 Nederlanders over een gemiddelde waardering van het Nederlandse landschap door de bevolking gebaseerd op de aanwezigheid van twee positief gewaardeerde landschapkenmerken: natuurlijkheid en historische kenmerkendheid, en twee negatief gewaardeerde kenmerken: stedelijkheid en horizonvervuiling. - In 2018 is door Natuurmonumenten een Nationale Landschap Enquête gehouden. Hieruit kwam een vergelijkbaar beeld naar voren over de waardering van het landschap als uit de enquête uit 2006. - Op basis van beide onderzoeken is vooralsnog geconcludeerd dat het Zuid-Hollands landschap een oranje kleurscore verdient. De indicator verdient echter nog uitwerking en met name het zoeken/vinden (of eventueel opzetten) van meer reguliere enquêtes die de waardering van het landschap in beeld brengen.